

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomiteen
Møte søndag den 5. juli 1931 kl. 6 ettermiddag.

Samtlige komiteens medlemmer med undtagelse av Andrá, Hambro og M.J. Strand var tilstede:

Regjeringens medlemmer var tilstede. Likeså utenriksråd Esmarch og byråsjef Marstrander.

Forhandlingene ledes av komiteens næstformann, president Nygaardsvold.

Næstformannen: Utenriksråd Esmarch er tilstede og har anledning til å delta i forhandlingene, dersom ingen innvending gjøres derimot.

Jeg skal først forhøre med komiteens medlemmer, herrene Handberg og Reimers, hvorvidt de mener å kunne ta stilling til den foreliggende sak i aften, eller om de må ha noget lengere tid til å sette sig inn i dokumentene.

Handberg: Jeg har lest igjennem det som foreligger, og jeg vil for mitt vedkommende ikke legge nogen hindring i veien for at komiteen kan avslutte sin behandling av saken i aften.

Reimers: Jeg vil heller ikke legge nogen hindring i veien for det. Jeg har lest igjennem dokumentet - vertikalt som man sier, - noget annet har der ikke været anledning til. Men jeg vil ikke av den grunn legge nogen hindring i veien for at saken kan bli behandlet i aften.

Næstformannen: Såvidt jeg har forstått er det av hr. Mowinckel fremlagte forslag ment som et voteringstema, mens det forslag som hr. Hornsrud har fremlagt mere er å betrakte som premisser for, at han og den fraksjon hvortil også jeg hører, slutter oss til hr. Mowinckels forslag.

Hr. Mowinkels forslag er sålydende:

«Idet utenrikskomiteen henviser til utenriksministerens erklæring i Stortinget den 24/6 og til den tilslutning denne fikk, finner komiteen det ikke formålstjenlig på det nuværende tidspunkt å avgi nogen uttalelse om den av regjeringen siden da fulgte politikk i Østgrønlandssaken.

En slik uttalelse vil lett kunne tolkes derhen, at ansvaret søkes delt i et viktig utenrikspolitisk spørsmål på et tidspunkt da regjeringen og den alene må ha ledelsen og det fulle ansvar.»

Joh. Ludw. Mowinckel: Ja, mitt forslag er formet som en beslutning fra komiteens side, men det er samtidig ment som et diskusjonsgrunnlag og som en protokolltilførsel, som jeg ønsket som et uttrykk for mitt syn. I virkeligheten faller det jo nokså meget sammen med regjeringens ønske i

henhold til utenriksministerens uttalelse i formiddag. Jeg har ikke villet ta med noen premisser, idet jeg finner premissene gitt i den diskusjon som her har funnet sted, og dessuten ligger jo premissene i selve forslaget, idet det begrunner hvorfor man ikke vil avgi nogen uttalelse.

Handberg: De andre fraksjoner har avgitt hver sin protokolltilførsel. Jeg har formet en ganske kort uttalelse fra vår fraksjon, som jeg skal få lov til å lese op. Den lyder så:

«Komiteens medlemmer Reimers og Handberg vil uttale at de finner det riktig av regjeringen, slik som situasjonen er, i henhold til Stortingets forutsetning og reglement å innkalle den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite. Arbeiderpartiets, høires og venstres medlemmer av komiteen har, særskilt for hvert parti, avfattet uttalelser til protokollasjon, hvorav fremgår at der ikke er funnet grunn til å gi regjeringen råd hverken i den ene eller annen retning. Saken er helt lagt i regjeringens haand. Under disse omstendigheter finner heller ikke vi nogen grunn til å komme nærmere inn på saken, idet også vi med trygghet legger den i regjeringens hånd i forvisning om, at vårt lands interesser - i kontakt med krav fra store deler av det norske folk - blir varetatt med fasthet på en for landet verdig måte.»

Joh. Ludw. Mowinckel: I anledning av hr. Handbergs uttalelse om, at også det forslag jeg har fremlagt er fremlagt på vegne av venstre-fraksjonen i komiteen, vil jeg få lov til å gjøre opmerksom på, at min fraksjonsvenn i komiteen, hr. Anderssen-Rysst, ikke var gjort bekjent med mitt forslag før det blev fremsatt. Det må betraktes som et uttrykk for mitt personlige syn på det foreliggende spørsmål.

Gram: Jeg oppfattet en replikkveksel igår, hvor kirkeministeren hr. Trædal deltok, derhen at i hvert fall han gjerne ønsket en uttalelse fra utenrikskomiteen. Idag har vi derimot hørt, nærmest gjennom statsministeren og utenriksministeren, at komiteen nærmest var sammenkalt bare for at den skulde bli holdt a jour med utviklingen, men at regjeringen ikke begjærte nogen uttalelse fra komiteen. Hvis den siste tolkning er riktig, er det vel overhodet ikke opfordring til å stemme over hr. Mowinckels forslag, da blir det bare å føre til protokolls i likhet med de andre uttalelser som er kommet fra en rekke av komiteens medlemmer, og man behøver ikke å ta standpunkt hverken for eller imot det.

Jeg vil for mitt eget vedkommende ha sagt, at hvis regjeringen hadde ønsket en uttalelse og hadde krevet det, så ligger der jo i det som er uttalt av hr. Lykke, Aas og mig også adskillig i positiv retning. Jeg finner ingen

grunn til å rippe op i, hvorvidt den kursendring som fant sted ved noten av 30. juni var påkrevet eller heldig, der er kun hvad der skal skje, som man skal uttale sig om, og så får man da senere ta affæren op og fordele ansvaret.

Den som nu har ansvaret er regjeringen. Det gav jeg sterkt uttrykk for også igår, likesom jeg gav uttrykk for den loyalitet, hvormed jeg var beredt til å følge regjeringen.

Nu har jeg opfattet regjeringen derhen, at den principielt ikke holder på okkupasjonslinjen, og vi har derfor gitt vår tilslutning til det, som vi har opfattet som regjeringens standpunkt i dette øieblikk, nemlig at man vil gjøre forsøk på å få hele det store spørsmål inn for en fredelig og rolig voldgiftsavgjørelse. Derfor har vi været loyale og gitt vår tilslutning også til det.

Næstformannen: Jeg vil for mitt vedkommende si at jeg har også været inne på det, at nogen votering kan der vel egentlig ikke behøves. Hr. Mowinckel har fremlagt et forslag til protokolltilførsel, og tre av komiteens medlemmer har i premissene i sin uttalelse erklært å kunne slutte sig til det. Herrene Lykke, Aas og Gram har fremlagt sin egen protokolltilførsel, og nu har også herrene Handberg og Reimers fremlagt sin protokolltilførsel. Da vil det jo egentlig bare bli sekretæren som har uttalt sig om de ting.

Statsminister Kolstad: Jeg vil bare ha sagt, at en sådan tolkning som den hr. Gram gav er efter min mening helt feilaktig. Regjeringen har ikke uttalt at den ikke ønsker nogen uttalelse fra komiteen.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg hadde ment at mitt forslag kanskje kunde uttrykke en konklusjon for den samlede komite, men da det ikke blir tilfellet, og for at mitt forslag ikke skal bli stående i den pretentiøse form det nu har, vil jeg forandre det, så det får formen av en protokolltilførsel, således at det kommer til å lyde:

«Idet det henvises til utenriksministerens erklæring i Stortinget den 24/6 og til den tilslutning denne fikk, finner man det ikke formålstjenlig på det nuværende tidspunkt å avgi nogen uttalelse om den av regjeringen siden da fulgte politikk i Østgrønlandssaken.

En slik uttalelse vil lett kunne tolkes derhen at ansvaret søkes delt i et viktig utenrikspolitisk spørsmål på et tidspunkt da regjeringen og den alene må ha ledelsen og det fulle ansvar.»

Reimers: Jeg vil selvsagt ikke i nogen henseende prøve å gi regjeringen nogetsomhelst slags råd, men når jeg nu hører av statsministeren at regjeringen ikke har noget imot å høre vår mening om det almindelige forhold i dette

tilfelle, vil jeg få lov til å komme med noen få bemerkninger.

Hr. Mowinckel fremholdt i formiddag sterkt Danmarks vitenskapelige fortjenester på Øst-Grønland og dette arbeides anerkjennelse utad og dets innflytelse på saken utimot verden. Ja, dertil er å si, at vi har jo også - omenn i en noget beskjednen målestokk - hatt vitenskapelige ekspedisjoner deroppe. Men foruten det har vi våre næringsinteresser, som vi har hevdet så godt vi har forstått deroppe, i hvert fall adskillig bedre enn danskene. Og det mener jeg skulde være en fullt så solid basis å bygge på, når det gjelder suverenitetsspørsmålet, som de danskes.

Det er disse næringsinteresser som våre fangstmenn så truet av Lauge Koch og hans «vitenskapelige» grønlendere. Og likeså litt som vi her hjemme tror på at den danske treårs-plan bare er diktert av vitenskapelige hensyn likeså litt festet Hallvard Devold og hans menn tiltro til den vitenskapelige danske ekspedisjon, - at den skulde være utelukkende av vitenskapelig art, og derfor er de blitt nervøse. De så sin næring truet, og så gikk de til okkupasjon.

Da jeg så dette i avisene må jeg si at jeg kom til å tenke på noget som hr. Mowinckel anførte i utenrikskomiteen i et av de siste møter. *Han sa dengang:* Nu står virkelig mitt håp bare til at danskene skal gjøre noget uoverlagt deroppe. Jeg var helt enig med hr. Mowinckel i at det kunde være bra, og mitt håp stod til Lauge Koch og hans grønlendere. Det blev på en annen måte. Det noget ukloke eller forhastede skritt blev gjort av våre egne folk, og uten nogen bemyndigelse fra noget autoritativt hold herhjemme.

Vi kan si hvad vi vil om denne okkupasjon: Den har bragt oss inn i en ny situasjon, så det nok kan være både godt og ondt at den er gjort. Man kan beklage at det er gjort, og jeg er med på å beklage at det er gjort, spesielt på dette tidspunkt, men jeg kan ikke forstå at det som allerede er gjort kan gjøres om igjen. Vi kunde ha gått til Haag eller til en annen domstol uten dette, og det hadde muligens været bedre.

Men på den annen side er jeg sammen med så mange andre enig i, at om vi hadde gått til domstolen uten okkupasjon, vilde vi i det gunstigste tilfelle bare ha fått en dom for, at Øst-Grønland er ingenmannsland, og dermed var vi akkurat like nær. Så vilde det bare bli fortsatt strid, en strid hvor pengemakten spiller den aller største rolle, og da vet vi hvem der vinner, hvem der har de største resurser. Det er ikke oss.

Imot dette har vi våre ypperlige fangstmenn og deres innsats, deres dyktighet i å hevde våre næringer av den art de er deroppe i det hårde, kolde og ugjestmilde land. De har dokumentert at de greier de saker meget bedre enn danskene. Men dessværre, det er ikke nok.

Jeg hørte utenriksministeren blev bebreidet, fordi han ikke omgående, øieblikkelig, hadde tatt avstand fra Devolds okkupasjonshandling. Det var ikke gjort hurtig nok, blev det sagt. Vi har hørt svaret: vår regjering venter på Devolds redegjørelse. Og det synes jeg er meget rimelig at den gjør, før den lar verden vite sin mening. For mig er det i hvert fall nok. Jeg vil ikke forsvare Devolds handling, - langt fra. Den var forhastet, men den er også undskyldelig.

Hvad forøvrig okkupasjonslinjen angår stemte jeg imot en sådan i utenrikskomiteen, men i likhet med hr. Handberg tok jeg mine reservasjoner om stillingen skulde forandres. Det blev dessværre ikke protokollert, - jeg vet ikke av hvilken grunn. Jeg talte med Øksnevad, som dengang var komiteens sekretær, og han erindrer meget godt at Handberg og jeg hadde tatt denne reservasjon.

Jeg er glad for statsminister Kolstads erklæring om, at der er enighet innen regjeringen i dette spørsmål. Er der enighet i hovedsaken så går det nok den rette vei, og den rette vei er efter min mening - og forhåpentligvis også efter regjeringens - at vi ikke slår av en tøddel på våre krav, på våre reelle interesser overfor Danmark. Kan regjeringen finne en modus vivendi, en utvei ut av den kjedelige situasjon, som Devolds okkupasjon unektelig har bragt oss i, - en utvei hvorved vi får et fredelig forlik uten avslag i våre reelle interesser, så meget desto bedre. Hvis ikke får vi gå til Haag eller en annen domstol. Våre dyktigste jurister mener at vi står godt, og at det er den rette vei å gå. Og i hvertfall tror jeg med juristene at vi har meget å vinne og lite å tape.

Den lange utviklingslinje, slik som den nu har utviklet sig, vilde bare bringe oss skuffelser. Den vilde, når de 17 år er gått, ha jaget oss helt ut av Grønland. For tiden står vi bedre enn vi kan vente å stå senere.

Forøvrig vil jeg slutte mig til det, som hr. Handberg bad tilført protokollen, og jeg har den tillit til regjeringen, at den bringer det best mulige ut av saken på den for vår prestige beste måte.

Gram: Jeg må altså beklage at jeg har misforstått situasjonen noget. Jeg oppfattet virkelig utenriksministeren derhen i formiddag, at han ikke ønsket, eller at han ikke forlangte nogen bestemt uttalelse av oss. Nu er det altså uttalt at det skal opfattes derhen, at regjeringen gjerne ser en uttalelse fra utenrikskomiteen, uten at den dog vil be om noget bestemt råd.

Jeg for mitt vedkommende har sluttet mig til den fraksjon, som forsåvidt også er kommet med en positiv uttalelse, idet vi har sagt at vi har oppfattet regjeringens stilling derhen, at den vil gå den vei, og at vi loyalt slutter oss til den, så forsåvidt gjelder det ikke nogen bebreidelse overfor den fraksjon jeg tilhører.

Men jeg vil be om, hvis der ennu skulde herske nogen uklarhet med hensyn til dette spørsmål, om regjeringen ønsker en bestemt uttalelse fra oss, at det da blir formet som konkrete spørsmål som blir forelagt, det som regjeringen ønsker vår uttalelse om, for ellers blir det jo ikke klarhet over dette. Jeg vilde nødig det skulde sies om utenrikskomiteen at den streiker, i den forstand at regjeringen ønsker vår uttalelse, men at den ikke får noen ting ut av oss. Vil regjeringen så etterpå komme og si, at den vil bygge sin politikk på vår uttalelse? Min loyalitet har jeg gitt meget sterkt uttrykk for før.

Jeg forstår meget godt den vanskelige stilling regjeringen er kommet i overfor den pågående aksjon som har været drevet, og når den da såvidt jeg har forstått, har valgt å gå den fredelige vei, så vil jeg følge den. Har regjeringen valgt en annen linje, så får den si fra, og min loyalitet likeoverfor regjeringen er stor, - men jeg har som sagt oppfattet det derhen, at man foretrekker å forsøke å få en fredelig voldgiftsavgjørelse, og den linje har vi da, i tillit til at det er regjeringens ønske, gitt vår tilslutning. Den lange utviklingslinje, som hr. Reimers talte om, er ikke aktuell lengere.

Statsminister Kolstad: Regjeringen vilde selvsagt sette pris på å få en uttalelse av komiteen, men efter de bestemte uttalelser som falt igår, i forbindelse med den av hr. Mowinckel fremlagte erklæring - og likeså erklæringer fra herrene Hornsrud og Lykke, har man fra regjeringens side ikke funnet uttrykkelig å kunne be om nogen uttalelse. Jeg oppfatter de uttalelser som er falt derhen, at man ikke ønsker å uttale sig. Hvis jeg har oppfattet herrene feil, ber jeg mig undskyldt. Jeg mener altså at efter de uttalelser som er falt har der ikke været nogen grunn for regjeringen til å be om nogen samlet uttalelse fra utenrikskomiteen.

Anderssen-Rysst: Jeg må erklære mig enig i de betraktninger som hr. Gram fremholdt isted. Jeg oppfattet bestemt på samme måte en uttalelse av utenriksminister Braadland i formiddag, som gav mere klarhet enn de uttalelser som falt igår, og som efter min forståelse av den gikk ut på at regjeringen nærmest hadde oppfattet situasjonen for utenrikskomiteen derhen, at regjeringen vilde meddele de opplysninger som forelå, og komiteen skulde ta dem ad referendum. Regjeringen ventet ikke at der skulde komme nogen uttalelse fra komiteens side. Og vi må jo alle innrømme at vi ikke har hatt megen tid på oss, hvis komiteen virkelig skulde avgi nogen uttalelse. Komiteen var høist defekt i det viktigste møte igår, den var ikke engang beslutningsdyktig efter Stortingets forretningsorden. Og situasjonen er vel også den, at hvis utenrikskomiteen skulde avgi en uttalelse som brøt på den stilling til saken, som Stortinget tidligere har gitt uttrykk for, så

måtte denne komiteens uttalelse forelegges for Stortinget, for at den skulde være bindende for regjeringen. Jeg kan ikke skjønne det på annen måte. Hvis regjeringen ønsker en uttalelse av utenrikskomiteen, må konsekvensen bli den, at komiteen for sitt vedkommende overveier, om den vil ta initiativet til innkallelse av Stortinget, hvis ikke regjeringen vil gjøre det. Det har komiteen full adgang til, idet det såvidt jeg vet står i forretningsordenen, at hvis 4 medlemmer av komiteen ønsker det kan Stortinget sammenkalles.

Med hensyn til situasjonen forøvrig skal jeg ikke fremkomme med nogen lengere uttalelse, men efter det som nu er passert vil jeg gjerne få komme med nogen få bemerkninger.

Der er i disse 7 dager siden Stortinget blev opløst, foregått mere i Grønlandsspørsmålet enn i løpet av 7 år tidligere. Man må si at der er kjørt inn på en helt ny linje. Jeg vil ikke underkjenne denne linje i dette øieblikk, jeg vil ikke kritisere denne linje, men der er kjørt inn på en ny linje, og såvidt jeg forstår er denne linje ikke i første rekke Hallvard Devolds linje, men det er den linje som var optrukket i regjeringens note til Danmark av 30 juni. Men det er et merkelig tilfelle at offentliggjørelsen av Devolds okkupasjon skjer samme dag som denne note sendes, eller i hvert fall umiddelbart efter den 29de eller 30 juni. Og på grunn av disse sammenstøtende omstendigheter kommer vi da op i denne høist ekstraordinære og noget kjedelige situasjon.

Først et par ord om Hallvard Devold. Jeg vet ikke om jeg har misforstått det, men jeg har nærmest inntrykk av at det er falt sterke bebreidelser mot Hallvard Devold under komiteens forhandlinger. Jeg kan også godt forstå, at man beklager det skritt som her er tatt. Men Hallvard Devold og hans folk har ment å gjøre noget, som skulde være til gagn for landet. Deres motiver i så henseender skal ikke underkjennes. At det som de gjorde kan være falt uheldig ut, er en sak for sig, men vi skal allikevel søke å forstå dem. De har levet oppe i den arktiske natt i flere år, det er folk som ved å ta denne jobb deroppe har ment å utføre en gavnlig gjerning for sitt land. Det er ikke moro å ligge på Øst-Grønland år efter år.

Men denne okkupasjon kom jo frem for offentligheten på en høist eiendommelig måte. Det var kanskje den største feil, at de kommuniserte okkupasjonen til pressen, før de kommuniserte den til regjeringen. Det er en utilgivelig feil efter min mening, og meget kunde ha været anderledes hvis Devold hadde gått frem på en formelt mere korrekt måte enn han gjorde. Og så er det en ting til, - jeg må tale om dette fordi jeg synes man gjør ham urett: han kjente til situasjonen med hensyn til Lauge Kochs ekspedisjon. Jeg vet ikke om utenriksdepartementet har holdt ham underrettet?

Joh. Ludw. Mowinckel: Dosent Hoel har sagt at han har stått i stadig rapport med Devold.

Anderssen-Rysst: Hvis det er så kan det kanskje være mere grunn til å opfatte situasjonen derhen, at der er trukket i trådene her fra Norge, men det er også uttalt av dosent Hoel, at han ikke har hatt nogen forbindelse med det som er skjedd på Øst-Grønland.

Og så kommer ved siden av alt dette den sterke folkeopinion som er kommet til orde. Det er en nøiaktig fortsettelse av den opinion som vi hadde i 1924 da vi fikk avtalen. Man baserer sig på det vi kaller vår historiske rett til Øst-Grønland, og mener at den skal føre frem. Men når situasjonen i 1924 blev som den blev, at Stortinget med et overveldende antall stemmer, over 100 stemmer, gikk med på Grønlandsavtalen, tross den storm av kritikk man dengang møtte, så var det fordi Øst-Grønlandsavtalen under de foreliggende omstendigheter var den beste løsning for oss.

Jeg innskyter den bemerkning, at jeg var en forbitret motstander av denne avtale, men på den annen side kjente jeg ikke til det underliggende forhold, og det var det at Stortinget ikke så nogen redning ved voldgift. Vi hadde dengang en voldgiftstraktat med Danmark, som vilde være meget ugunstig, mente man for en løsning av dette spørsmål. Det var den kolde juss som efter den skulde legges til grunn. Det er også innrømmet av dem som var med i forhandlingene dengang, at vi kunde ta et oppgjør, fordi det vilde være oplagt tap. Hr. Mowinckel så dengang i denne avtale vårt Magna Charta på Øst-Grønland, vi skulde få utfolde vår virksomhet deroppe i kraft av denne avtale, vi skulde på grunnlag av denne avtale få en pause, hvori vi kunde vikle vår praktiske virksomhet og ad den vei fundamentere vår rett. Det er riktig som hr. Hornsrud sa isted, at det skulde være en praktisk ordning, fordi det var gunstig for oss å la suverenitetsspørsmålet utstå.

Det var den lange utviklingslinje man dengang - forøvrig under stor motstand - gikk til. Men det blev Stortingets politikk, og vi hadde å bøie oss for den politikk allesammen. Og derfor har disse 7 år som er gått - vi kan ikke si annet - været gunstige for den næringsvirksomhet. Jeg må innrømme det. Vi har ikke hørt noget om at våre folk er blitt genert på den kant av Grønland. Det var på den annen kant av Grønland at de store vanskeligheter kom, på Vest-Grønland, og der praktiserer danskene sine bestemmelser med hård hånd. Våre landsmenn sier at de er særlig hårde overfor dem, og vi her hjemme synes det er hårdt.

Det var den lange utviklingslinje. Vi har bøiet oss for den, og vi mente at vi ved avtaletidens utløp skulde stå såpass gunstig, at vi kunde ta den store avgjørelse.

Det er denne linje som nu er brutt. Jeg forstår det så at den er definitivt brutt. Det spørsmål som da melder sig er, hvorledes vi videre skal forholde oss.

Da Øst-Grønlandsspørsmålet sterkt var fremme i diskusjonen om voldgiftsavtalen i 1927, blev det anført som et så å si drepende argument imot denne avtale fra enkelte hold, at vi skulde ikke mellom to nasjoner som Norge og Danmark ha rettsavgjørelser, vi skulde forhandle oss til et resultat. Rettsavgjørelser var en ulykke, rettsavgjørelser vilde bare bringe mere uhygge. Det blev meget sterkt fremholdt. Og av hvem blev det fremholdt? Jo, jeg ser at det blev fremholdt av de folk, som nu i første rekke står på okkupasjonslinjen, folk som nu har stått på talerstolen i Calmeyergatens misjonshus og talt for okkupasjon, som nødvendigvis må føre til strak marsj til Haag, - til rettsavgjørelse. Jeg vil ikke være ubehagelig mot Mellbye, jeg setter stor pris på Mellbye, men jeg kom idag middag til å se hvad han uttalte i 1927 under denne saks behandling, og jeg blev noget forbauset over det jeg nu ser, når jeg sammenholder det med hans uttalelser dengang. Han sa da under behandlingen av traktaten:

«Men en domsavgjørelse i disse forhold til Danmark har ingen betingelse for å ta ondet vekk i sin rot. Det er derfor jeg har imot Danmarkstraktaten, - ikke av nogen uvilje mot Danmark, men fordi jeg tror rettsavgjørelser av fremmede folk, selv hvor billighetsbetraktninger kan gjøres gjeldende, da vil lettelig gi anledning til misstemning og gi ny næring til en tidligere ugunstig stemning.»

Skarpt tok Mellbye avstand fra rettsavgjørelser, og nu er en okkupasjonslinje nettop en anvisning på en rettsavgjørelse, - og det på et ugunstigere tidspunkt, såvidt jeg kan forstå - enn det vilde være i 1944.

Situasjonen er altså den: Jeg har oppfattet regjeringens stilling under de foreliggende omstendigheter slik, at den ikke vil gå okkupasjonsveien, men den anbefaler «principalt» som det heter i høirefraksjonens protokolltilførsel, en avgjørelse ved voldgift efter den mellom Norge og Danmark bestående traktat. Det kan jeg godt forstå, men så spør jeg mig selv: Hvis nu dette Grønlandsspørsmål - jeg sier Grønlandsspørsmål, for det er ikke bare et Øst-Grønlandsspørsmål som eksisterer, et omfattende Grønlandsspørsmål, - hvis nu dette Grønlandsspørsmål skal løses ad den vei, bør det ikke da komme under regjeringens overveielse, om den ikke bør søke å få en løsning på de *forskjellige* uoverensstemmelser som foreligger i denne forbindelse?

Jeg nevner her - i denne forsamling kan jeg godt nevne det - at da vi i 1924 hadde diskusjon om Øst-Grønlandsavtalen, som i første rekke har betydning for de fangst- og næringsinteresser, som jeg har den ære å representere her på Stortinget, så sa organisasjonene for fangstmenn og fiskere, at suverenitetsspørsmålet har i grunnen en underordnet betydning. Det som har betydning er, at vi får utøve vår praktiske næringsvirksomhet på Grønland. Men selve Øst-Grønlandsspørsmålet var i det hele

ikke så betydningsfullt som Vest-Grønlandsspørsmålet, som det å få adgang til de grønlandske havner, få lov til å ha tilhold iland, drive sin næring fra Grønland, - altså om jeg så må si, konsesjonslinjen. De vilde ha adgang til å drive sin virksomhet fra land. Det ervervsliv vi har på Grønland, og som vi kommer til å få i havene omkring Grønland i sterkere og sterkere grad, det fortjener i høi grad overveielse på et hvilket som helst stadium av Grønlandsspørsmålets behandling. Man må ikke tape det av syne. Jeg hørte i radio igår at der nettopp nu er startet et nytt selskap «Fiskeriselskapet Oslo» med forholdsvis store skibe på 500 tonn, som skal drive i de grønlandske farvann. Vår aksjonsradius utvides mer og mer og det er sandelig livet om å gjøre for oss av vi har nye områder å drive på, for havet tømmes jo mer og mer. Jeg vilde nevne disse ting, for det er ikke sikkert jeg får anledning til å nevne det under sakens senere behandling, hvis den kommer i et stadium før Stortinget påny kommer sammen. Jeg vilde gjerne ha nevnt det, for at man kan være opmerksom på det. Efter min opfatning bør fra utenrikskomiteens side ikke fattes nogen beslutning i saken. Jeg tror det er riktig som regjeringen har fremholdt, at den må ha ledelsen og den må ha ansvaret. Jeg sier det uten noget forbehold, jeg mener det er helt riktig som situasjonen er. Jeg vil også reservere mig imot at utenrikskomiteen skulde være nogen lysslukker for en for landet gunstig nasjonalpolitikk i dette spørsmål. Hvis regjeringen velger en bestemt linje for en slik politikk og går til handling, så vil ikke jeg på forhånd ha tatt avstand fra det som regjeringen mener er riktig.

Ut fra disse betraktninger faller altså mitt standpunkt sammen med den konklusjon som foreligger i hr. Mowinckels protokolltilførsel, så jeg kan slutte mig til den.

Støstad: Jeg skal bare få si et par ord i anledning av den sterke betoning som både fra herrene Handbergs og Reimers side og delvis også fra utenriksministerens er lagt på, at denne nye situasjon er opstått i og med Devolds okkupasjon. Formelt er det naturligvis riktig, men reelt behovet ikke denne okkupasjon å medføre en endring av vår linje i dette spørsmål. Hvis regjeringen med en gang hadde sagt, at Stortinget har trukket op en linje og den står vi på, ergo tar vi avstand fra okkupasjonen, da vilde den tidligere linje fremdeles ha været den, som regjeringen hadde å følge. Så det å skyte sig inn under, at en mann har optrådt på den måte som Devold har gjort, det synes jeg ikke er helt riktig.

Derfor vilde jeg for min del gjerne, hvis det var mulig, be regjeringen om å søke bragt på det rene, om der har eksistert nogen forbindelse mellom Devold og Ishavsrådets medlemmer. Dette er ting man selvfølgelig ikke kan si uten i lukket møte, men jeg føler trang til å si

det, fordi jeg hele tiden har hatt et bestemt inntrykk av at det ishavsråd vi idag har, ikke har sett som sin opgave å være rådgivende for den norske regjering, men det har sett som sin opgave å etablere et styre og en utenrikspolitikk utenom den norske regjering.

Med hensyn til hvad meningen var med at komiteen blev sammenkaldt, skal jeg ikke feste mig særlig ved det. Jeg har ingen bebreidelse å rette mot regjeringen fordi den har villet underrette komiteen om det som var skjedd. Men jeg fikk virkelig også det inntrykk igår av statsråd Trødals korte replikk, at det var meningen, når komiteen blev sammenkaldt, at den skulde ta stilling - eller med andre ord trekke op en linje som skulde følges, for han sa nemlig at hvis der er flertall for hr. Mowinckels forslag, så har ikke komiteen noget mere å snakke om. Nu hører jeg idag at det allikevel ikke har været meningen, man har ikke egentlig villet kreve nogen uttalelse av komiteen, men man har kanskje i sitt stille sinn ønsket, at komiteen skulde uttale sig om hvilken linje man burde følge.

Jeg tror det er riktig som det blev sagt av hr. Hornsrud og flere idag, at nu har regjeringen ved sin nølen med å ta avstand fra Devolds okkupasjon sporet utviklingen inn på en annen linje, da er det naturlig at den også får ta ansvaret og konsekvensene av det som derav måtte følge.

Men jeg vil også tilføie, at den formelle enighet, som synes å være tilstede mellem herrene Handberg og Reimers og regjeringen, den tror jeg er nokså formell, fordi nemlig herrene Handberg og Reimers i sine foredrag her idag har sagt, at de vil okkupere. De har ikke sagt det med rene ord, men dog sagt det, mens regjeringen har sagt at vårt principielle standpunkt i voldgift og voldgiftslinjen er en meget lengere linje enn den korte okkupasjonslinje. Så jeg tror ikke at den enighet som kom tilsyne her idag er så helt å stole på slik som den heller ikke har været det tidligere. Og det er kanskje en feil man har begått, at man har forsøkt å lage en enstemmighet, hvor denne ikke har været tilstede. Det har kanskje også medført endel uklarhet, som ellers vilde ha været undgått.

Joh. Ludw. Mowinckel: Det var litt om Devold og hans stilling jeg vilde si. Jeg har jo været inne på det før, - det er ikke tvilsomt at det har været samspil. Jeg tror ikke man skal gjøre Devold til en sådan uskyldighet, at han foretar en sådan okkupasjon, et så ekstraordinært skritt under et øieblikks begeistring. Det er ganske gitt at han kjenner okkupasjonsspørsmålet fra Norge. Det hadde aldri falt en fangstmann inn å foreta et sådant skritt som å okkupere land i Kongens navn og det er ikke tvil om at Devold har kjent til det som er foregått i Norge, nemlig den sterke fremheven av okkupasjonslinjen o.s.v. Det er meget som taler sitt tydelige sprog. Devold kom ikke med denne okkupasjon før efterat Stortinget var opløst. Ishavsrådet så hvorledes det gikk dem da de kom med sin

okkupasjon, de blev slått ned øieblikkelig av Storting og regjering, - kanskje ikke så grundig som det burde ha været gjort, jeg er enig med hr. Støstad i det, men jeg trodde opriktig talt at Ishavsrådet selv vilde ta konsekvensen av de uttalelser som falt i Stortinget dengang. Vel, Ishavsrådet så hvorledes det gikk, følgelig skjønnte de meget godt lignende skjer deroppe, så vil Stortinget og regjeringen slå det ned øieblikkelig. Så ventet de akkurat til Stortinget var oppløst. Stortinget blev oppløst torsdag middag, og lørdag fant okkupasjonen sted.

Derved gjorde en feil, sa hr. Anderssen-Rysst, ved ikke å melde det til regjeringen, - akkurat den samme feil som Ishavsrådet gjorde. Ishavsrådet meldte det visstnok til regjeringen, men de gav ikke regjeringen tid til å se på det de hadde gjort, før de offentliggjorde det i pressen. Følgelig visste de meget godt, at dersom Devold gikk til regjeringen vilde regjeringen forholde sig taus om den sak, inntil den hadde studert den nøie, og formentlig vilde regjeringen øieblikkelig telegrafert til Devold: Hold kjeft fremfor alt, vi må se på den sak. Derfor gikk de meget naturlig først til pressen, akkurat som Ishavsrådet hadde gjort, de gikk til den offentlige opinion, idet de meget visste hvor lett den offentlige opinion var å røre i sådanne ting som dette, å heise det norske flag på nytt land.

Jeg mener det er tydelig nok at regjeringen har gjort en skjebnesvanger feil, for hele vårt forhold til Danmark, hele vårt forhold til utenverdenen skulde tilsi at regjeringen straks hadde gjort det som den måtte ha gjort hvis Stortinget hadde været samlet, nemlig å ta avstand fra Devolds okkupasjon. Og jeg kan bare gjenta, at jeg synes det er flaut at Devold ennå ikke har fått beskjed om, hvad utenriksministeren har svart den danske gesandt. Han har ennå idag ikke fått beskjed om det, han tror ennå at den norske regjering er med ham, den norske regjering har bare bedt om nærmere opplysninger. Hvad er det for nærmere opplysninger? Har ikke regjeringen fått beskjed om at Devold har okkupert i Kong Håkons navn, er ikke det et så voldsomt skritt overfor landets regjering, at landets regjering straks måtte ha sagt: ledelsen av vår utenrikspolitikk sitter på Victoria og ikke i Myggbukta? Det bebreider jeg regjeringen i høieste grad. Den har gjort landet stor skade ved det.

Men det er nu gjort, og det er ganske sant som det er sagt fra forskjellig hold, at dermed er den lange linje brutt, den er kuttet av, jeg tror til skade for Norge. Og jeg tror fremdeles, som hr. Hornsrud har gitt et så ypperlig uttrykk, som hr. Lykke sa, og som hr. Anderssen-Rysst sa, at den lange linje hadde skaffet oss et tidspunkt for avgjørelsen her, hvor vi hadde stått meget gunstigere enn nu.

Jeg erindrer fra i vår, da jeg hadde en meningsutveksling med Stauning som holdt på voldgiftslinjen

som en nødvendig utvei, hvis det ikke kunde ordnes på annen måte, for å få ut av verden denne strid mellom Norge og Danmark. - Jeg svare da, idet jeg tilbakeviste hans påstand om den historiske rett o.s.v. - at naturligvis, hvis det er nødvendig må vi gå til voldgift og jeg uttalte også i Stortinget, at det kunde bli den vei vi måtte gå. Da skrev «Tidens Tegn» en artikkel, hvori den sterkt fremhevet hvor galt det var, at Norges utenriksminister tok standpunkt for voldgiftslinjen, fordi det var et så uheldig tidspunkt som mulig, og det burde ikke være tale om å gå til voldgift med denne sak på nuværende tidspunkt. Jeg telefonerte da til Rolf Thommessen og bad ham komme op til mig, og vi hadde en samtale, en meget lang samtale, hvorunder jeg sa til Rolf Thommessen: De kan begripe at jeg, i den stilling jeg står er nødt til overfor Danmark å si: vel, vi er ikke bange for voldgiftslinjen, vi er naturligvis villig til å gå rettens vei, hvis det er nødvendig. Men min politikk er ikke voldgiftslinjen, og det er mitt håp og det er det jeg arbeider for - at vi skal nå frem til en løsning, hvorved den friksjon som nu hersker mellom Danmark og Norge kan falle bort, så vi kan fortsette den vei som Grønlandsavtalen har trukket op, få stridighetene bort, og så utvikler vi vårt arbeide deroppe mest mulig. Og jeg håper at det ikke skal vare så lenge, før vi står så sterkt deroppe, at vi har et ganske anderledes gunstig grunnlag for en rettsavgjørelse, enn vi har i dette øieblikk. Men jeg vil gjerne be Dem, Thommessen, ikke å skrive for meget om disse ting, for det er gitt at en sådan politikk fra regjeringens side kan ikke offentliggjøres for alle vinde. Den krever tid, ro og den krever godt samarbeide mellom Norge og Danmark, den krever en viss fortrolighet mellom Norge og Danmark, og jeg er i den gunstige stilling, at jeg kjenner dr. Munch så godt, at jeg vet han vil gjøre det ytterste for å undgå friksjon. Thommessen var meget tilfreds med det jeg hadde sagt ham, og «Tidens Tegn» var stille en lang tid. Men så var også «Tidens Tegn» dengang næsten noget av et regjeringsorgan.

Det var i virkeligheten den linje som da blev fremlagt for den forsterkede utenrikskomite, og som den erklærte sig enig i, og det var den linje som statsminister Kolstad og utenriksminister Braadland fremla for utenrikskomiteen da Stortinget var samlet, og vi trodde alle at den linje vilde føre oss best frem. Nu er imidlertid den linje brutt, nu må vi gå til Haag, det anser jeg for gitt. Det har jeg forstått også er regjeringens mening.

Jeg tror, at når vi går til Haag vil det være ganske umulig direkte å ta Vest-Grønlandsspørsmålet med. Det tror jeg til og med er farlig. Men Vest-Grønlandsspørsmålet kan brukes som et argument i Haag for oss. Det er gitt at vi i Haag vil komme til å belyse den måte, hvorpå vi mistet de vest-grønlandske kolonier, som en bakgrunn for den stemning, den interesse som knytter sig til det hele Grønland for oss. Men jeg tror ikke det vil bli mulig å ta

op Vest-Grønlandsspørsmålet i Haag til en praktisk løsning. Da måtte man ha fulgt en annen vei, da måtte man ha fulgt den vei som Hambro nevnte i et av de siste møter i utenrikskomiteen, nemlig å gå til forhandling med Danmark på ny og bred basis, til forhandling om hele Grønlandsspørsmålet og under disse forhandlinger ikke helt stenge døren for dansk suverenitet, men erklære oss villig til å anerkjenne sådan hvis vi kunde sikres visse fordeler også i Vestgrønland. Jeg er ganske sikker på at den linje vilde ha ført frem, og den linje vilde ha ført frem nu også, men den linje er altså lukket for oss av hensyn til opinionen. Det er dog ikke noget unaturlig i det, når man tenker som mig, og når man tenker som hr. Anderssen-Rysst, om man hadde underhandlet med Danmark om dansk suverenitet over det hele, på vilkår som var gunstige for norsk næringsliv.

Den vei vi nu må gå er altså Haag. Det som gjør mig litt engstelig for regjeringens vedkommende, - jeg har dog tillit til det efter det som utenriksministeren uttalte i formiddag og efter den vennskapelige måte hvorpå konversasjonen nu foregår mellem utenriksministeren og minister Oldenburg, men det jeg er engstelig for, det er at regjeringen skal finne på rent formelt å stille vilkår eller krav til Danmark på forhånd, vilkår for å gå til Haag, som Danmark av formelle grunner vil ha vanskelig for å akseptere. For så kjører vi oss atter fast, da står vi atter hvor vi stod efter noten av 30te juni. Danmark kan nekte å akseptere, for Danmark har også sine grunner, og - som dr. Munch sa til mig: vi har også statsministeren å ta hensyn til som så ofte og så lett lar høre fra sig på en ikke alltid behagelig måte.

Efter den siste danske note føler jeg mig overbevist om, at man i vennskapelige former kan få et grunnlag for Haag, som helt ut tilgodeser våre interesser hvor alle spørsmål legges frem. Utenriksministeren har selv pekt på, at regjeringens politikk ikke vil legge stener iveien for den formelle løsning av dette spørsmål. Og det er en ting til som gjør det nødvendig at man følger den danske vei og drøfter den beste måte å gå frem på. Jeg går ut fra at det også har været utenriksministerens forutsetning, selv om man nu mener å ville stille visse vilkår om klarhet på forhånd, å gå til en nærmere drøftelse om formene for å bringe saken inn for domsavgjørelse, og på hvilken måte dette best skal skje.

Og da melder sig igjen det store og meget vanskelige spørsmål, hvilket av de forskjellige alternativer, som den danske regjering trekker op i sin siste note, er fordelaktigst for Norge. Jeg tror at Danmark, som det synes å fremgå av den siste note, ikke er bundet til noget bestemt, selv om jeg har inntrykk av at det kanskje helst vil gå veien om forliksnevnd. Jeg tror dog Danmark i så henseende vil følge det norske ønske, og da gjelder det for oss at vi velger det beste forum for sakens avgjørelse. Det

beste forum skulde efter min mening - her taler jeg rent gjetningsvis - være det hvor vår sak kunde bedømmes ikke bare strengt juridisk, men ut fra våre næringsinteresser på Øst-Grønland. For vår styrke der er våre næringsinteresser. De er visstnok av forholdsvis ny datum, når det gjelder innenfor territorialgrensen, men de er der og de er ganske sterke.

Men blir vi ikke, tross våre næringsinteresser, tilkjent suvereniteten, så tror jeg nok at hvilkensomhelst bedømmelse må komme til det resultat, at våre næringsinteresser blir sikret. Disse interesser er jo heller ikke blitt krenket i den tid de har eksistert. Det er derfor min mening en stor feil av den norske opinion å fremstille forholdet slik under Grønlandsavtalen, at vi er under en stadig og påtrengende forfølgelse fra dansk side, for det er vi slett ikke. Der har i den siste tid reist sig visse akutte spørsmål, som blandt annet har ført til den danske treårs-plan. Treårs-planens årsaker ligger i Norge, men det er nu sterkt understreket fra dansk side at den er strengt vitenskapelig, og Lauge Koch har fått uttrykkelig instruks om ikke å gå de norske næringsinteresser for nær. Og våre næringsinteresser er så store og så sterke deroppe, at vi der har et godt grunnlag for enhver domstol.

Jeg tillater mig å ha den tro, på tross av alle vise menn og alle rettslærde, - jeg tillater mig å ha den tro at rett og jus kan være bra nok, men når det gjelder internasjonale avgjørelser av denne art, må man ikke være blind for den internasjonale atmosfære. Hva hjelper det om Gjelsvik, Skeie, Marstrander, Castberg, Klæstad og allesammen sier la oss gå frem efter den strenge jus' regler, og vi står godt ved hjelp av dem, hvis den danske opinion hvis den svenske opinion hvis den utenlandske opinion helt fordømmer et sådant skritt som det der her gjelder? Hvad hjelper det allesammen at vi har vår jus i orden, hvis vi ikke har det moralske forhold i orden?

Og det er det som har undret mig sterkest ved alle disse diskusjoner med de rettslærde, at det politiske moment for disse mennesker ikke synes å spille nogensomhelst rolle. Det er det samme som jeg sa under konsesjonsdebatten: den høieste rett kan ofte være den dårligste i et gitt tilfelle.

Hvad nu en uttalelse fra denne komite angår, så fastholder jeg både av hensyn til regjeringen og av hensyn til opinionen, at komiteen ikke avgir nogen uttalelse. Regjeringen har nu hørt en temmelig inngående diskusjon. Vi har snakket åpent som mellom venner - og fiender. Vi har snakket åpent, og bare deri ligger der en stor veiledning. Men skulde denne komite, der - som hr. Lykke var inne på i formiddag - er blitt mistenkeliggjort på forhånd, fatte en beslutning, så vilde vi allerede imorgen eller tirsdag se det angrepet i alle visse blade som kommende fra en defaitistisk, halvdansk komite, som det norske folk tilbakeviser med skam og forakt. Hvorfor bringe opinionen i

den situasjon, hvorfor ikke la regjeringen ha ledelsen og ansvaret? Det tror jeg vi alle står oss best på, og regjeringen vil visselig på bakgrunn av det som er skjedd i disse dager, det som er sagt her, vite å drage sine konsekvenser.

Handberg: Hr. Støstad sa at der var et motsetningsforhold tilstede mellom mig og regjeringen. Jeg må få gjøre opmerksom på at det må skyldes en feilhørse av hr. Støstad. Jeg sa nemlig at jeg ikke hadde dokumentene, og derfor vilde jeg ikke uttale noget om realiteten. Jeg uttalte mig om det som forelå som et voteringstema fra hr. Mowinckel. Det er riktig at jeg i komiteen har tatt forbehold om at jeg vilde stå fritt. Danmark kunde optre på en sådan måte, at også okkupasjonslinjen var brukbar. Det har jeg sagt, men jeg har ikke idag uttalt noget om det spørsmål.

Hr. Støstad var svært fornærmet på Ishavsrådet. Jeg tror han heller faller Stauning om halsen, enn Smedal. Jeg fikk det inntrykk da jeg hørte hr. Støstads uttalelser.

Lykke: Det var bare en kort bemerkning i anledning av hr. Mowinckels foredrag. Han sa at ved en dom vilde vi i alle tilfeller beholde våre fangstinteresser.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg sa at jeg håpet det.

Lykke: Ja, det gjør jeg også, men det jeg vil si var, at vi ved en aggressiv linje kanskje kan risikere å forskusle det, som vi allerede har opnådd.

Utenriksminister Braadland: Med hensyn til det spørsmål har jeg den opfatning, at hvilken avgjørelse der enn faller med hensyn til suverenitetsspørsmålet, vil Øst-Grønlandsavtalen bli gjeldende. Således ser jeg på det i dette øieblikk. Jeg skulde vanskelig tro at den vil bli rokket.

Lykke: Det tilfelle kan kun tenkes efter min opfatning, hvis man bringer Grønlandsavtalen, spørsmålet om forståelsen av de forskjellige punkter i avtalen, inn for Haag. For den internasjonale domstol i Haag kan innbringes tvist om forståelsen av traktater, men suverenitetsspørsmålet kan man ikke bringe inn, og derfor mener jeg at Grønlandsavtalen som sådan ikke godt kan bestå, det er på siden av Grønlandsavtalen man nu går.

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg tror ikke utenriksministeren har rett i at Grønlandsavtalen under enhver omstendighet vil bli bestående, for hvis Norge får suvereniteten så er det neppe tale om at der vil bli inngått en lignende traktat med Danmark. For da kommer altså Danmark i den

stilling at de må søke overenskomst med Norge. Grønlandsavtalen som sådan forutsetter et visst forhold med hensyn til suverenitetsspørsmålet, som vil forsvinde i det øieblikk dommen er falt.

Men jeg tror som sagt at våre fangstinteresser vil bli oprettholdt, for efter det internasjonale syn på arktisk land er det et sterkt fremherskende trekk at næringsdrift skal fritt tillates alle. Vi kan bare tenke på hvorledes det er på Svalbard. Det er jo høist eiendommelig suverenitet vi der har. Når vi allikevel har det så godt på Svalbard, er det fordi vi for mangfoldige millioner har kjøpt oss en slags deroppe. Jeg skulde derfor tro at det er sannsynlighet for at næringslivet på Øst-Grønland blir fritt, og da vi har de største interesser deroppe, er det sannsynlighet for at nettop vårt næringsliv vil få fordelene av denne frihet.

Anderssen-Rysst: Jeg var inne på nettop det samme spørsmål, da saken var oppe til behandling i møte for lukkede dører i Stortinget, og utenriksministeren uttalte i et senere møte, at han hadde forelagt dette spørsmål for de folkerettslærde, - dette spørsmål om stillingen med hensyn til fangstinteressene, i tilfelle av at dommen går oss imot. Utenriksministeren sa dengang at de folkerettslærde, som han hadde talt med om dette, hadde omgått spørsmålet. Det er imidlertid et svært viktig spørsmål i saken, og det vilde være meget ønskelig om man kunde få full klarhet på dette punkt, hvis saken skal frem for en avgjørelse.

Næstformannen: Personlig vil jeg få lov til å si nogen ord i anledning av det siste som her er bragt på bane. Jeg har lest det som står i det røde hefte. Spørsmålet er jo behandlet i møter med de folkerettskyndige, og forsåvidt er det riktig, som utenriksministeren uttalte i den utvidede komite før Stortinget sluttet, at de folkerettslærde var svært forbeholden på dette punkt.

Jeg ser det slik, at når vi nu har Grønlandsavtalen, så vet vi hvad vi har. Går vi ut på okkupasjonslinjen, eller går vi til en rettsavgjørelse, som skal avgjøre hvorvidt vi eller Danmark skal ha suvereniteten, så vet vi ikke hvad vi får. Får vi suvereniteten, så er det greit for vårt vedkommende, men skulde dommen gå oss imot, så vi ikke får rett i vår påstand, som ligger til grunn for Grønlandsavtalen, at Østgrønland er ingenmannsland, - så frykter jeg for at de fordeler vi nu sitter inne med i kraft av Grønlandsavtalen, vil svinne bort.

Der snakkes så meget om rett og billighet, der snakkes så meget om våre fangstinteresser, som vilde spille en betydelig rolle ved en rettsavgjørelse. Jeg for min del har - særlig i den senere tid - fått den opfatning ved å lese endel, en rent personlig opfatning, - jeg kan si det her for lukkede dører - at Danmark visstnok ikke vil fremholde sine, Danmarks næringsinteresser. Og det beror på hvordan

de som skal dømme ser på det, om man ikke også der vil tillegge de interesser nogen vekt ved en sådan avgjørelse.

Det har været talt meget om hvorvidt utenrikskomiteen skal avgi nogen uttalelse. Der er innlevert fire forskjellige protokolltilførsler, og slik som stillingen ligger an er jeg for mitt vedkommende klar over, at det er vanskelig å få komiteen samlet til en beslutning, som kan være av nogen veiledende betydning for regjeringen med hensyn til hvorledes den skal optre i spørsmålet. Jeg tror heller ikke det er heldig. Uttalelsene ligger i debatten og i de protokolltilførsler som her er gjort. For mitt partis vedkommende ligger vår uttalelse i den protokolltilførsel, hvormed vi slutter oss til den protokolltilførsel som først blev fremlagt, nemlig hr. Mowinckels.

Jeg vil si det på det vis, at skulde komiteen, slik som stillingen ligger an nu, ha funnet sig forpliktet til å avgi en uttalelse, som vilde grepet inn i regjeringens disposisjoner og dermed også dens ansvar, så vilde jeg ha benyttet mig av Stortingets forretningsorden og forlangt saken innbragt for Stortinget.

Jeg vil også si - det har været sagt så mange ganger - at jeg kunde forstå at regjeringen hadde ønsket en uttalelse fra komiteens side, og jeg vil også si at jeg personlig hadde villet bestrebe mig på å være med på rådslagning om, hvad der skulde være den fremtidige linje, hvis forholdet hadde været det at regjeringen hadde tatt avstand fra Devolds okkupasjon. Hvis regjeringen hadde sagt til Devold: Nei, hold dig i skindet, dette har den norske regjering og ikke Hallvard Devold noget med å gjøre, hadde satt Devold på plass, og så regjeringen bakefter hadde sammenkalt utenrikskomiteen og sagt: vi har nok satt Devold på plass, men vi kjenner alle opinionen i landet, det går ikke lenger på denne måte, vi får overveie hvordan vi skal ta situasjonen, da hadde saken været en annen. Men så lenge Devold ikke engang har fått meddelelse om hvordan regjeringens stilling er, finner jeg ingen grunn til å avgi en uttalelse fra den samlede komite.

Jeg skal meddele at komiteens medlemmer Handberg og Reimers har endret sin fremlagte protokolltilførsel, så den kommer til å lyde:

«Komiteens medlemmer Reimers og Handberg vil uttale, at de finner det riktig av regjeringen, slik som situasjonen er, i henhold til Stortingets forutsetning og reglement å innkalle den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite. Forskjellige fraksjoner og medlemmer av komiteen har avfattet uttalelser til protokollen hvorav fremgår, at der ikke er funnet grunn til å gi regjeringen råd hverken i den ene eller den annen retning. Saken er helt lagt i regjeringens hånd. Under disse omstendigheter finner heller ikke vi nogen grunn til å komme nærmere inn på saken, idet vi også med trygghet legger den i regjeringens hånd i forvissning om, at vårt lands

interesser - i kontakt med krav fra store deler av det norske folk - blir varetatt med fasthet på en for landet verdig måte.»

De øvrige uttalelser er referert før, men hvis det ønskes skal jeg gjerne referere dem påny.

Jeg mener vi kommer ikke lengere med denne diskusjon. Resultatet av komiteens arbeide ligger i debatten, og det ligger i de protokolltilførsler som her er fremlagt. Ut fra det mener jeg vi kan slutte dette møte, og så får regjeringen fortsette og forhandle med den danske regjering, for om mulig å få et for oss gunstig resultat.

Det er et spørsmål hvorvidt man fra komiteen skulde sende ut noen meddelelse til pressen. Der er fra hr. Mowinckels siden fremlagt forslag til en sådan meddelelse til pressen, sålydende:

«Efter henstilling fra regjeringen har Stortingets utvidede utenriks- og konstitusjonskomite lørdag og søndag holdt møter, hvori den samlede regjering deltok. Regjeringen redegjorde for Øst-Grønlandsspørsmålets utvikling efter Stortingets opløsning. Redegjørelsen foranlediget ingen beslutning eller uttalelse fra komiteens side.»

Handberg: Var det møte igår, lørdag?

Næstformannen: Møtet var sammenkalt på fullt lovlig vis. Fordi om ikke alle medlemmer var tilstede, eller det antall som forretningsordenen krever ikke var tilstede, så var møtet allikevel et fullt lovlig møte. Det var bare diskusjonsmøte, og der blev ingen beslutning fattet. I reglementets prgr. 15 står som rettesnor for komiteens forhandlinger, at der ikke kan fattes gyldig beslutning i en komite, med mindre minst 3/5 av komiteens medlemmer har deltatt i voteringen, men det står ikke noget om debattene, så det spørsmål tenker jeg vi ikke befatter oss med.

Så går jeg utfra at man er enig i at komiteens formann og sekretær får bemyndigelse til å oversende til regjeringen et utdrag av protokollen. Jeg tror det har været gjort så tidligere. Der vil så senere bli tilstillet de enkelte medlemmer det stenografiske referat. Det vil ta nogen tid før det kan foreligge ferdig.

Joh. Ludw. Mowinckel: Tror man det er mulig å bevare det som er skjedd og det som er talt under disse møter innenfor disse vegger? Det er merkelig hvordan alt som skjer i hemmelige møter gjettes i avisene dagen efter, ofte helt galt. Jeg nevner bare noget sådant som et par blades angrep på utenriksråden. Han er i stillingsmedfør forpliktet til å foreta og til å uttale sig om forskjellige ting, men han burde ha rett til å være beskyttet. Jeg kjenner ikke utenriksrådets mening idag, utenriksråden og jeg har ikke vekslet et ord om den situasjon, som er inntrått siden Stortinget sluttet. Men det står i avisene

at utenriksråden og jeg har gjort det og det. Slikt kan man naturligvis le av og det lar sig lett dementere, det annet som er mer alvorlig og det er å så hvorledes alt siver ut, hvorledes alt blir utnyttet og benyttet. Der skrives i avisene artikler, som viser at de tydelig kjenner til hvad der er sagt i hemmelige møter. Dette går over alle grenser, og jeg vil innstendig henstille til formannen å gjøre hvad han kan for å sørge for, hvad der er høist nødvendig på det nuværende tidspunkt, at der ikke engang kommer antydninger i pressen om, hvad der her er passert.

Statsminister Kolstad: Jeg vil slutte mig til den henstilling som hr. Mowinckel rettet til formannen.

Næstformannen: Det er litt vanskelig som rent tilfeldig fungerende formann å kunne forhindre, at der siver noget ut fra de hemmelige møter. Det er også vanskelig for oss som bor langt borte og som ikke har anledning til å se hvad der skrives i de forskjellige aviser, å kontrollere om noget lekker ut. Det måtte nærmest bli utenriksdepartementets sak, synes jeg, å passe på den ting, - skjønt vel både herrene Mowinckel og Lykke såvel som den nuværende utenriksminister kjenner til at det hjelper så lite å kalle pressens menn sammen og formane dem. Fra komiteformannens side er det visst nytteløst å søke å øve noget påtrykk i så henseende. Jeg vil rette den henstilling til utenriksdepartementet, at man forsøker overfor pressen, særlig nu under denne situasjon, å utøve det påtrykk som der måtte være anledning til.

Med hensyn til den beskyttelse som departementets embedsmenn har krav på, så antar jeg det må bli departementets sak å ordne det. Jeg er forøvrig fullt enig med hr. Mowinckel.

Statsminister Kolstad: Jeg vil spørre formannen om han tror det er hensiktssvarende å gi nogen meddelelse om, hvad der er forhandlet i disse dager, - at der går ut en meddelelse som her forutsatt fra komiteen?

Næstformannen: Bare den meddelelse til pressen som jeg refererte. Alt det øvrige er hemmelig.

Joh. Ludw. Mowinckel: Det står utenriksministeren fritt for, når han finner det beleilig, å sammenkalle pressen.

Næstformannen: Ja, under det taushetsansvar som da gjøres gjeldende. Fra komiteens side var det i hvert fall ikke meningen å sende ut annet enn den korte, knappe meddelelse som jeg refererte.

Gram: Jeg er fullt ut enig i hvad hr. Mowinckel uttalte om hvad der siver ut fra møtene. Man kan med full rett bebreide pressen, enkelte presseorganer, men der brukes meget hyppig en omvei, slik at der brukes enkelte personer som skriver under navn. Jeg vilde gjerne det skulde minnes om at Ishavsrådets medlemmer, hvor interessert de enn er for saker ikke har nogensomhelst rett til å få opplysninger fra disse møter. Jeg sier det fordi jeg vet, at Ishavsrådets medlemmer går rundt i byen og forteller hvad der foregår i regjeringskonferanser om denne sak. Hvorvidt de meddelelser er riktige eller ei, det kjenner jeg ikke til, men det viser altså at de folk mener sig å ha svært gode forbindelser. Og det er efter min mening like farlig om det skrives av dr. Smedal eller av Werenskiold, eller det sies av Hoel i hans daglige intervju. Det blir like galt som det der ellers skrives i pressen.

Får jeg lov til med det samme å spørre: De tre medlemmer av komiteen Hambro, Andrå og Strand, skulde vel i hvert fall ha krav på å få referat, de likeså vel som vi?

Næstformannen: Vi har diskutert det spørsmål, hvorvidt vi skulde ta en utskrift av protokollen og sende det til Geneve, til Finmark og til Møre, men som stillingen ligger an fant vi ikke å ville gjøre det, hvis ikke komiteen fatter beslutning om at det skal gjøres.

Lykke: Det stenografiske referat?

Joh. Ludw. Mowinckel: Jeg tror det skulde være tilstrekkelig at det meddeles de tre fraværende medlemmer av komiteen, at de har anledning til å se det stenografiske referat her.

Næstformannen: Da ingen flere har forlangt ordet vil jeg takke komiteens medlemmer og regjeringen for de forhandlinger som her er ført og for at de har deltatt i dette møte.

Jeg vil håpe at regjeringen nu får en rolig tid og kan gjennomføre sin linje til fordel for landet, og at utenrikskomiteen slipper å komme inn oftere og ikke fatte nogen beslutning. Jeg takker alle for fremmøtet.

Møtet hevet kl. 7.40.